

Křen: Návrh hlavních a vedlejších oborů

Bezprostředním podnětem pro tento návrh byla myšlenka hlavního a vedlejšího oboru (modulu), obsažená v Nigrinově reformě. Je to vlastně obdoba starého dvouoborového studia Filozofické fakulty, v níž obor vedlejší obnášel cca 1/3 – 2/5 výuky.

Podle mého IMS v současnosti nepotřebuje generální přestavbu oborů, které se osvědčily, ale jejich vhodnou úpravu tak, aby skýtaly širší kvalifikaci a staly se tudíž pro studenty atraktivnějšími. Následující schéma, které tu předkládám, z této potřeby vychází a nabízí velmi flexibilní renovaci učebního programu; místo zde dále užívaného termínu obor (teritorium, region) lze samozřejmě zvolit i názvy jiné - modul, směr či specializace.

Základem tohoto návrhu je maximální uchování programů dosavadních a jejich doplnění a obohacení vhodnou kombinací tak, že by v tomto schématu každý figuroval ve dvojí úloze, a to jednak jako obor hlavní, jednak jako obor vedlejší. S minimem úsilí by se mohla naše studijní nabídka maximálně rozšířit, a to dokonce postupně podle zájmu studentů (magistrů) i možností pedagogického sboru.

Jako nezávazný příklad zde uvádím jednu z teoreticky možných kombinací: ZES jako hlavní obor a NMZ jako vedlejší et vice versa - NMZ jako hlavní a ZES jako vedlejší. Tato nabídka by se dala třeba ještě rozšířit o kombinaci Europea (myslím tím studia EU a její politiky) jako oboru hlavního a ZES nebo NMZ nebo Stř. Evropa jako oboru vedlejšího. Taktéž by byla možná kombinace obrácená: ZES jako obor hlavní a jako vedlejší nejen už zmíněné NMZ, ale třeba i Europeum nebo - kdyby kolegové někdy o takové možnosti chtěli uvažovat - Evropa jižní nebo Evropa severní. To všechno by ovšem mělo záležet na úvaze našich „Evropanů“ a přirozeně též na úvaze vedení IMS jako poslední instance.

Varianty tohoto schématu se eventuálně otevírají i pro úvahy kolegů z RVS. Příkladem: dosavadní RVS (tj. asi Polsko, Bělorusko, Ukrajina, Rusko) jako hlavní obor s vedlejšími obory Balkánem nebo Pobaltím (+Skandinávií?) nebo střední Asií (s výhledem na rozšíření dál na východ?); obdobně by se dalo uvažovat o zmíněných oborech vedlejších jako hlavních s vedlejším v RVS - fantasii se tu meze nekladou. Také zde by ovšem rozhodování o těchto kombinacích náleželo katedře RVS a přirozeně i vedení IMS.

Podobně skýtá toto schéma prostor pro eventuální varianty v AS: dosavadní AS (USA, Kanada + Mexiko?) jako hlavní obor a jako nový vedlejší obor třeba dynamické země jižní Ameriky (Brazílie, Argentina, Chile) nebo navrhovaná studia transatlantická studia etc.; možná by byla i obrácená struktura: všechny tyto vedlejší obory by též mohly být vypsány jako hlavní. To je ovšem běh na dlouhou vzdálenost, zase odvislý od úvah našich „Američanů“ a vedení IMS.

Když už by se měla zřídít ještě jedna Střední Evropa jako makroregion, nabízejí se v tomto schématu též různé varianty: například Střední Evropa jako hlavní a NMZ nebo RVS nebo ZES nebo Europeum jako obory vedlejší et vice versa.

Výhodou zde prezentovaného návrhu by bylo, že základem oborů hlavních zůstanou už existující a osvědčené programy jednotlivých teritorií, přirozeně redukované o prostory oborů vedlejších. Totéž platí pro obory vedlejší, které by rovněž vznikaly potřebnou úpravou stávajících oborů hlavních. V případě, že by program jedné katedry byl jako vedlejší vypsán ve více kombinacích, byla by praktickou a úspornou výhodou možnost spojení jeho výuky do jednoho, čímž by se pedagogické zatížení tolik nezvětšilo.

Samozřejmě, že by se nemusely realizovat všechny kombinace, které se tu nabízejí. Reálné by měly být kombinace příbuzných teritorií, které tvoří jistý celek, mají mezi sebou živé vztahy (nebo spory), umožňují organické komparace etc.

Nesporné se mi zdá základní směřování našeho studia: připravit odborníky na stávající teritoria - pro praxi ve studiu bakalářském a magisterském a v doktorandském pak pro vědu. Tento návrh stávající teritoria rozšiřuje vždy o vedlejší příbuzný teritoriální obor, což je

rozšíření kvalifikace v rozumně realistickém rozsahu tak, aby se zachovala zvládnutelná „srozumitelná oblast“ (Toynbee). Předkládaný návrh ostatně cílí směrem, jímž jdou už některé nové programy, např. CEES (zde mi jen není jasný rozdíl mezi střední a středovýchodní Evropou), jen lákavá šíře Balkánských, euroasijských a středoevropských studií už podle mého hranici rozumně „srozumitelného“ rozsahu překračuje – nevychovejí se tu vsjo- a nic znajkové?

Zavedením zde navrhovaného schématu by IMS studentům nabídl rozšířený repertoár studia a rozšířený prostor pro volbu jejich kvalifikace, ne ovšem zcela libovolnou, ale podmíněnou rozhodnutím vedení IMS a omezenou eventuálně tím, jaké kombinace by byly vypsány. To, co se mi zdá na tomto návrhu podstatné, je jeho daleko větší variabilita a flexibilita, otevřenost do budoucna s možností zavádění jednotlivých oborů postupně, jak by to bylo v silách IMS a jaký by byl zájem studentů.

Podtrhuji, že tento návrh je pouhým schématem a předpokládá práci a diskusi obsahovou, ovšem s onou už shora zmíněnou předností, že všechny navrhované hlavní obory mají stabilizovaný základ v dosavadní výuce a většina oborů vedlejších by se také vytvořila redukcí dosavadních oborů hlavních. Tento návrh je rovněž otevřen možnosti tvořit programy (moduly) nové, vytvoří-li se pro to podmínky.

Pozoruhodnou variantu tohoto schématu shledávám v diskusi na katedře AS u K. Kozáka, který zmiňuje jako vedlejší obor třeba právo – zde se rozvírají možnosti, které mne nenapadly a které by rozhodně stály za rozvedení.

K diskusi bych rád nastolil ještě jeden obecný problém: areální studia globální prostor přirozeně člení, ale globální problematika nabývá na významu; možná by se časem mohlo o ní uvažovat jako o zvláštním studijním programu. V každém případě je však už nyní nutné, aby globalita celou výukou a každou její částí prolínala. Ideální, leč asi utopické by bylo prodloužení studia o semestr, který by poskytl ve výuce větší prostor pro zařazení daného „double-regionu“ do široké sítě globální a byl by i jakousi rezervou pro aktuální problémy.

Látka k promýšlení a diskusím je ovšem víc. V tom by se mělo pokračovat, ale strukturovaně k jednotlivým okruhům. Přednost by samozřejmě měly mít představy vedení IMS o budoucím směřování institutu, které by pro informaci osazenstvo byly aspoň v náznaku nanejvýš žádoucí. S touto výhradou se mně osobně rýsují tři takové okruhy, jež předkládám připravovaným nebo už pracujícím užším grémiím, jaká se snad měla po prvním kole katedrálních diskusí ustavit:

První okruh: návrhy nových magisterských programů (1. Velká Evropa, ne-li přímo katedr-ála, naznačená v diskusi katedry ZES, 2. společný základ+ moduly z návrhu Nigrinova a 3. hlavní a vedlejší obor z návrhu Křenova a též Kozákova). **Druhý okruh:** multidisciplinarita (Kunštát, Nigrin: teorie politologie a mezinárodních vztahů). **Třetí okruh:** zaměření výzkumu¹.

¹ K tomu jen na okraj praktická stránka: je-li přirozeným těžištěm našich bádání problematika příslušných teritorií, v mezinárodní spolupráci se na nás však často vyžadují příspěvky k problematice české (československé, event. středoevropské), s nimiž lze také nejsnáze na zahraniční fóra prorazit.